

Analiza kulturnih vrijednosti otočnih nacionalnih parkova u Hrvatskoj i njihov utjecaj na razvoj turizma

Koljnrekaj, Leon

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:148:265642>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-12**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

**ANALIZA KULTURNIH VRIJEDNOSTI OTOČNIH NACIONALNIH
PARKOVA U HRVATSKOJ I NJIHOV UTJECAJ NA RAZVOJ
TURIZMA**

Leon Koljnrekaj

Zagreb, rujan 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

**ANALIZA KULTURNIH VRIJEDNOSTI OTOČNIH NACIONALNIH
PARKOVA U HRVATSKOJ I NJIHOV UTJECAJ NA RAZVOJ
TURIZMA**

FINAL THESIS

**ANALYSIS OF THE CULTURAL VALUES OF ISLAND NATIONAL
PARKS IN CROATIA AND THEIR INFLUENCE ON THE TOURISM
DEVELOPMENT**

Student: Leon Koljnrekaj

JMBAG: 0016139189

Kolegij: Specifični oblici turizma

Mentor: prof. dr. sc. Oliver Kesar

Zagreb, rujan 2023.

Ime i prezime studenta/ice

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je _____

(vrsta rada)

isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Student/ica:

U Zagrebu, _____

(potpis)

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. KULTURNA BAŠTINA I RAZVOJ TURIZMA U NACIONALNIM PARKOVIMA	2
2.1. Terminološko određenje kulturnog turizma.....	2
2.2. Pojam i klasifikacija kulturne baštine značajne za turizam	3
2.2.1. Materijalna kulturna baština	4
2.2.2. Nematerijalna kulturna baština	5
2.4. Značaj razvoja turizma za nacionalne parkove.....	8
2.5. Motivacija za dolazak i obilježja turističke potražnje za nacionalnim parkovima	9
2.6. Analiza broja posjetitelja nacionalnih parkova.....	10
3. NACIONALNI PARK MLJET	13
3.1. Glavne značajke parka.....	13
3.2. Materijalna i nematerijalna kulturna baština parka	14
3.4. Procjena utjecaja ponude kulturne baštine na razvoj turizma u parku	18
4. NACIONALNI PARK KORNATI	20
4.1. Glavne značajke parka.....	20
4.2. Materijalna i nematerijalna kulturna baština parka	22
4.3. Snage i slabosti ponude kulturne baštine.....	24
4.4. Procjena utjecaja ponude kulturne baštine na razvoj turizma u parku	25
5. NACIONALNI PARK BRIJUNI	26
5.1. Glavne značajke parka.....	26
5.2. Materijalna i nematerijalna kulturna baština parka	27
5.3. Snage i slabosti ponude kulturne baštine.....	30
5.4. Procjena utjecaja ponude kulturne baštine na razvoj turizma u parku	32
6. ZAKLJUČAK	34
Literatura	35
Popis grafova.....	40

1. UVOD

Turizam ima značajan utjecaj na razvoj i promociju zemlje u svijetu. U tom kontekstu nacionalni parkovi predstavljaju iznimnu prirodnu i kulturnu baštinu koja privlači veliki broj posjetitelja iz cijelog svijeta. Hrvatska je poznata po bogatom prirodnom nasljeđu, a posebice po svojim otočnim nacionalnim parkovima koji su jedinstvena područja iznimne prirodne ljepote i kulturne vrijednosti.

Ovaj će se rad temeljiti na interdisciplinarnom pristupu koji uključuje elemente kulturne antropologije, turizma, zaštite prirode i održivog razvoja.

Kroz istraživanje su se koristile različite metode, uključujući analizu literature i studije slučaja. Na taj način dobiveni podaci omogućuju dublje razumijevanje veze između kulturnih vrijednosti otočnih nacionalnih parkova i razvoja turizma.

Konačni cilj ovog završnog rada bio je pružiti uvid u važnost kulturne baštine otočnih nacionalnih parkova u Hrvatskoj kao ključnog faktora privlačenja turista te ukazati na potrebu za održivim upravljanjem ovim područjima kako bi se osigurala zaštita kulturne baštine za buduće generacije. Analiza kulturnih vrijednosti otočnih nacionalnih parkova može poslužiti kao smjernica za turističke planere i upravitelje u kreiranju autentičnih i održivih turističkih proizvoda koji će istovremeno zadovoljiti potrebe turista i zaštititi kulturnu baštinu otoka.

2. KULTURNA BAŠTINA I RAZVOJ TURIZMA U NACIONALNIM PARKOVIMA

2.1. Terminološko određenje kulturnog turizma

„Danas je u većini zemalja prihvaćena opća konceptijska definicija turizma Svjetske turističke organizacije (UNWTO) prema kojoj turizam uključuje sve aktivnosti proizašle iz putovanja i boravaka osoba izvan njihove uobičajene sredine ne dulje od jedne godine radi odmora, poslovnog putovanja i drugih razloga nevezanih uz aktivnosti za koje bi primili ikakvu naknadu u mjestu koje posjećuju“ (enciklopedija.hr). U kulturni se turizam ubrajaju razne studijske, kazališne i kulturne ture, putovanja na festivale i slična kulturna događanja, posjete povijesnim lokalitetima i spomenicima, folklor te hodočašća. Kulturni se turizam odnosi na putovanja i aktivnosti turista čiji je glavni motiv upoznati kulturnu baštinu određene destinacije. U takvoj vrsti turizma prevladava interes za umjetnost, tradiciju, znanstveno naslijeđe, kao i stil života društvene zajednice, regije ili institucije (Rabotić, 2013).

Uspješnost razvoja kulturnog turizma ovisi o nekoliko faktora:

1. Upravljanje kulturnom baštinom – Naglasak je na održivom razvoju turizma, potrebne su određene strategije za restauracije, a razgledavanja su zakonski regulirana.

2. Kvaliteta turističke infrastrukture – Važni su kvalitetni smještajni kapaciteti, restorani te popratna ponuda. Dobra povezanost te pristupačne usluge kreiraju vrhunski doživljaj.

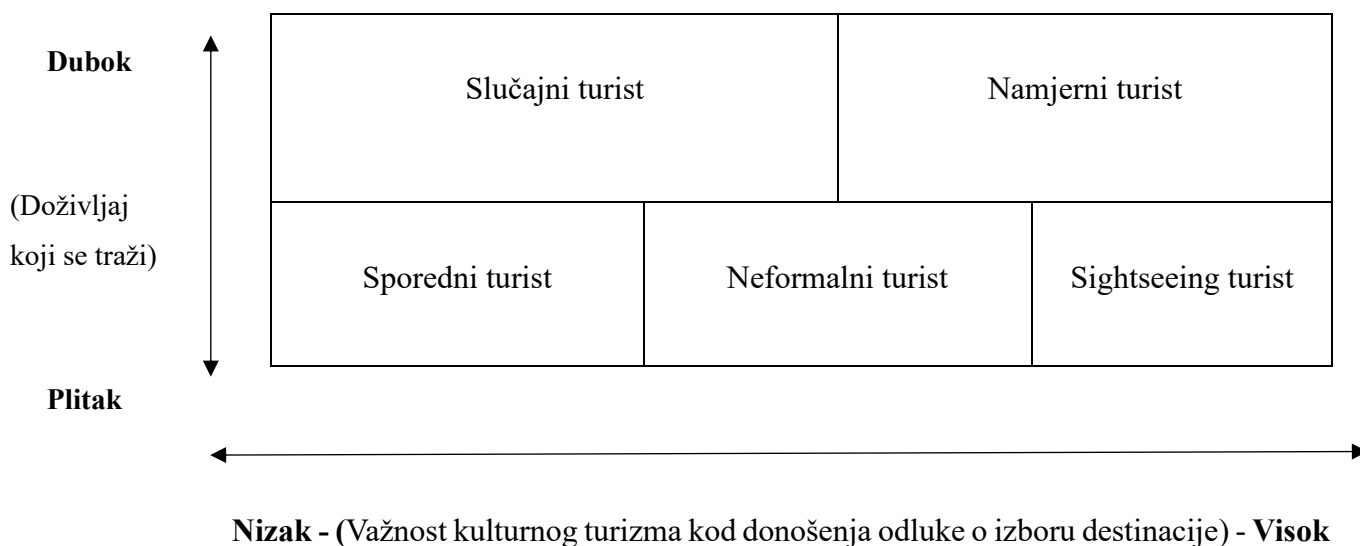
3. Edukacija – Ovaj faktor obuhvaća pružanje dodatnih vodiča, usluga te obrazovnih sadržaja kako bi turisti bolje cijenili i razumjeli kulturne vrijednosti destinacije.

4. Marketing i promocija – Suradnje s raznim agencijama, digitalno oglašavanje, društveni mediji te određene marketinške strategije mogu uvelike privući pažnju turista.

5. Suradnja s lokalnom zajednicom – Naglasak je na mogućnosti otvaranja novih radnih mjesta i smanjenje sezonalnosti destinacije. (Delević, 2018)

Kad se navedenih 5 čimbenika iskoristi na najbolji mogući način i pravilno upravlja, nastaje takozvani proizvod kulturnog turizma, odnosno skup specifičnih materijalnih i nematerijalnih dobara i iskustava posjetitelja koji su rezultat prezentacije koja se dizajnira i unaprjeđuje na temelju kulturnih resursa određene destinacije (Družetić, 2018).

Prikaz 1 - Odnos doživljaja i važnosti kulturnog turizma kod donošenja odluke o izboru destinacije

Izvor: Rabotić, B. (2013), *Visoka turistička škola strukovnih studija, Beograd*

Iz tablice se može iščitati velika važnost kulturnog turizma kod turista koji je motiviran kulturom i koji traži dubok turistički doživljaj te koji se želi zadržati u destinaciji zbog razgledavanja kulturnih atrakcija, dok se kod slučajnog i sporednog turista očituje manjak motiviranosti kulturom, ali takvi turisti ipak posjećuju neke atrakcije koje se tamo nalaze. Sukladno tome, slijede obilježja potražnje turista za kulturnim turizmom:

1. Iznadprosječan osobni dohodak
2. Viši stupanj obrazovanja
3. Veća zastupljenost ženskog spola
4. Iskusniji putnici (više putuju)
5. Često posjećivanje kulturnih manifestacija u domicilu
6. Profesija kojom se bave vezana je uz kulturu i umjetnost

Što se tiče stupnja motivacije, turisti mogu biti raspodijeljeni u tri kategorije: motivirani, inspirirani ili, pak, privučeni kulturom. Redom ih karakterizira strast prema kulturi (npr. određeni stilovi u slikarstvu), zainteresiranost atrakcijama te neplanirani posjeti atrakcijama

2.2. Pojam i klasifikacija kulturne baštine značajne za turizam

Kulturna se baština smatra „identitetom“ određenog naroda, društva ili regije. Jedna od uloga kulturne baštine očituje se u razumijevanju i tumačenju povijesti na inspirativan način kako bismo stvorili bolji pogled na svijet. Osim toga, društveni značaj baštine može služiti

oblikovanju našeg identiteta, kao i jačem osjećaju zajedništva. U današnje doba najveći se potencijal očituje u ekonomiji. On služi kao „magnet“ za turiste gdje se kao domino efekt može pokrenuti ekonomski i turistički razvoj mjesta. Vrlo je važno znati zaštititi kulturnu baštinu, zbog čega i postoje brojne organizacije koje rade na održivom razvoju turizma, a samim time i na promociji baštine na globalnom nivou. Koncept kulturne baštine sve se više povezuje s komercijalizacijom „industrije baštine“ što dovodi do rasprava o tome u kojoj se mjeri prošlost koristi kao resurs u obliku kulturne baštine za slobodno vrijeme i turizam (Rabotić, 2013).

2.2.1. Materijalna kulturna baština

Materijalna dobra imaju svoj oblik, fizički su vidljiva i zauzimaju određeni prostor. Često predstavljaju kulturno naslijeđe nekog naroda, regije ili civilizacije. U materijalna dobra možemo uključiti umjetnička djela (skulpture, kipovi, slikarska djela itd.), arheološko nalazi (artefakti, oruđa, oružja itd.), spomenici i građevine (dvorci, katedrale, palače itd.), tradicionalni predmeti (nakit, suveniri, drveni predmeti itd.).

Kulturna se baština obično dijeli na pokretna i nepokretna dobra, ali ta podjela više nema jednakopravno značenje jer ne utječe na vlasničku struktura dobra kao kulturnog dobra vrijednog zaštite (Šošić, 2014).

Hrvatska je od 1979. godine, kada su prva hrvatska kulturna dobra upisana na popis UNESCO-a, evidentirala ukupno 31 nepokretno i nematerijalno kulturno dobro (Ministarstvo kulture).

Na UNESCO-vom popisu svjetske baštine Hrvatska ima 10 materijalnih dobara:

- „Stari grad Dubrovnik (1979.)
- Povijesni kompleks Splita i Dioklecijanova palaca (1979.)
- Nacionalni park Plitvička jezera (1979.)
- Kompleks Eufrazijeve bazilike u povijesnom središtu Poreča (1997.)
- Povijesni grad Trogir (1997.)
- Katedrala Svetog Jakova u Šibeniku (2000.)
- Starogradsko polje, Hvar (2008.)
- Stećci (2016.)
- Obrambeni sustavi Republike Venecije 16. i 17. st. u Zadru i Šibeniku (2017.)

- Iskonske bukove šume Karpata i drugih regija Europe (2017.)“ (Ministarstvo kulture RH)

Slika 1 - Hrvatska materijalna baština pod zaštitom UNESCO-a – položaj na karti Hrvatske

Izvor: <https://wordwall.net/hr/resource/15576274/geografija/unesco-hrvatska-materijalna-ba%5c5%a1tina>

2.2.2. Nematerijalna kulturna baština

Nematerijalna kulturna baština obuhvaća tradicije, jezike, glazbu, ples, rituale, obrede, gastronomiju i još mnoga znanja koje se prenose s koljena na koljeno. Za razliku od materijalne kulturne baštine, nematerijalna se odnosi na žive aspekte kulture. I ovdje najvažniju ulogu ima Organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu (UNESCO). Svakodnevnim naporima i radom nastoje promovirati baštinu, a istovremeno se bave zaštitom istih.

Prema UNESCO-voj Konvenciji za zaštitu nematerijalne kulturne baštine definicija nematerijalne baštine glasi „izrazi, umijeća, znanja, predstavljanja – kao i instrumenti, predmeti i kulturni prostori – koje društva, skupine, katkad i pojedinci, prepoznaju kao dio vlastite kulturne baštine.“

Hrvatski Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, nematerijalnu kulturnu baštinu definirao je na sljedeći način: „Nematerijalno kulturno dobro mogu biti razni oblici i pojave duhovnog stvaralaštva što se prenose predajom ili na drugi način, a osobito:

- Jezik, dijalekti, govori i toponimika, te usmena književnost svih vrsta,

- Folkorno stvaralaštvo u području glazbe, plesa, predaje, igara, obreda, običaja, kao i druge tradicionalne pučke vrednote
- Tradicijska umijeća i obrti“

U Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske evidentirano je preko 150 nematerijalnih kulturnih dobara, dok se njih 13 nalazi na Reprezentativnom popisu nematerijalne svjetske kulturne baštine. (Ilić, H., 2018)

Nematerijalna kulturna dobra u Hrvatskoj su sljedeća:

- „Čipkarstvo u Hrvatskoj
- Dvoglasje tijesnih intervala Istre i Hrvatskog primorja
- Festa svetoga Vlaha, zaštitnika Dubrovnika
- Godišnji proljetni ophod kraljice ili Ljelje iz Gorjana
- Godišnji pokladni ophod Zvončari s područja kajkavštine
- Procesija Za križen na otoku Hvaru
- Umijeće izrade drvenih tradicijskih dječjih igračaka s područja Hrvatskog zagorja
- Sinjska alka
- Medičarski obrt na području sjeverne Hrvatske
- Bećarac
- Nijemo kolo s područja Dalmatinske zagore
- Klapsko pjevanje
- Mediteranska prehrana na Hrvatskom Jadranu, njegovoj obali, otocima i dijelom zaleđa
- Međimurska popevka
- Umijeće suhozidne gradnje
- Umijeće sokolarenja
- Tripundanske svečanosti i kolo sv. Tripuna
- Tradicije uzgoja lipicanaca“ (Ministarstvo kulture RH)

2.3. Važnost elemenata kulture za turističku ponudu

Od početka 21. stoljeća pa sve do danas, turisti su postajali sve zahtjevniji, gledajući na svake sitnice, počevši od smještajnih kapaciteta pa sve do turističke ponude. Nastoje odabrati destinacije koje imaju vrlo razvijenu turističku ponudu, žele doživjeti autentično iskustvo, upoznati lokalno stanovništvo, običaje, festivale itd. Zbog toga je usavršena turistička ponuda ogromna strateška prednost. Kulturna baština kao jedan od elementa kulture nudi konkurentsku

prednost, od otkrivanja lokalnih muzeja, galerija pa sve do spomenika i ostali atrakcija. Diversificirana ponuda također ima veću privlačnu moć za turiste zbog mogućnosti dolaska različitih vrsta turista. Neki će više biti zainteresirani za kulturu i umjetnost dok će drugi biti više za obrazovanje ili specifične tradicije. Što se tiče lokalnog ekonomskog razvoja, veći dolazak turista može proširiti, a i povećati ponudu. Logičnim slijedom doći će do boljeg očuvanja i zaštite kulturne baštine te do otvaranja novih radnih mjesta što može poticati lokalno stanovništvo na još veći napredak.

Tablica 1 - Usporedba turističkih potrošača nekada i danas

„Turistički potrošači „jučer“	Turistički potrošači „danas“
Neiskusni	Iskusni
Neupućeni	Upućeni
Homogeni	Heterogeni
Isplanirani	Spontani
Predvidivi	Nepredvidljivi
Željni odmora	Uz odmor traže i druge sadržaje
Putuju u skupini	Individualci
Bježe od svakodnevnice	Upotpunjavaju svakodnevnicu novim doživljajima
Ovisni	Neovisni“

Izvor: Human resources development, employment and globalization in the hotel, catering and tour sector

Iz priložene tablice može se uočiti kako su „današnji“ turisti vrlo spontani i nepredvidljivi zbog čega je vrlo bitno da ponuda bude što sadržajnije, a turistički proizvod jedinstven i autentičan.

Više se ne radi o temeljnom pitanju gdje provesti godišnji odmor jer standardi smještaja, prehrane i prijevoza mogu biti zadovoljeni gotovo svugdje, već se radi o načinu na koji se provodi godišnji odmor koji je kvalitetan i koji zahtijeva bogat sadržaj boravka u nekoj zemlji (Vrtiprah, 2006).

Prema Kesić, T. (1999:20) obilježja kulture su sljedeća:

- „Kultura je adaptivan proces
- Kultura je ugodna reakcija
- Kulture su slične, ali ipak različite
- Kultura je prilagodljiva kategorija

- Kultura propisuje ponašanje
- Kultura je trajna i nagrađuje“

Prema navedenim obilježjima, vrlo se lako može doći do elemenata kulture kao turističke ponude. Zbog adaptivnog procesa, mijenjati će se kultura kao i društvo, a ujedno i turistička ponuda koja će morati biti u skladu s njima. Konstantne promijene utjecati će na razvoj turizma zbog čega se ponuda uvijek mora prilagođavati turistima kako bi ostala esencijalna. Zbog ugodnih reakcija, turista će uvijek biti kako bi zadovoljili svoje osnovne biološke i psihološke potrebe. Koliko god su kulture slične, ipak su različite i uvijek će privlačiti određene vrste turista, a zbog promjena u svijetu i tehnologiji, ponuda i kultura se istovremeno mijenjaju.

Obilježja potražnje u kulturnom turizmu ukazuju na turiste većeg obrazovanja što dovodi do sljedeće točke, određeni standardi ponašanja koji su karakteristični za pripadnike određene kulture. Kada su potrebe zadovoljene u skladu s normama određene kulture, tada se međusobno uvažanje nagrađuje i postojeće norme se znatno osnažuju, za što je posljedica prijenos istih na sljedeću generaciju (Kesić, 1999).

2.4. Značaj razvoja turizma za nacionalne parkove

Razvoj turizma ima iznimno veliki značaj za nacionalne parkove iz nekoliko razloga:

1. **Ekonomski razvoj:** Nacionalni parkovi mogu postati važan izvor prihoda za lokalnu ekonomiju. Turizam u nacionalnim parkovima stvara radna mjesta za lokalno stanovništvo, potiče rast malih poduzeća i pruža prilike za razvoj turističke infrastrukture kao što su hoteli, restorani, suvenirnice i usluge vodiča. Ovi ekonomski poticaji mogu poboljšati životni standard lokalnog stanovništva i potaknuti održivi razvoj regije. (Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja RH)
2. **Očuvanje prirodnih resursa:** Turizam u nacionalnim parkovima može pružiti sredstva potrebna za očuvanje prirodnih resursa. Prihodi od ulaznica i druge turističke aktivnosti mogu se koristiti za financiranje istraživanja, obrazovanja, zaštite i održavanja parkova. Održivo upravljanje turizmom može osigurati da se posjetitelji educiraju o važnosti zaštite prirode i smanjuju negativni utjecaj na okoliš. (Kešac, M., 2021)
3. **Edukacija i svijest:** Nacionalni parkovi pružaju izvanredne mogućnosti za edukaciju posjetitelja o prirodi, biološkoj raznolikosti, ekologiji i održivom razvoju. Turizam omogućuje posjetiteljima da iz prve ruke dožive prirodne ljepote, istražuju staze, promatraju divlje životinje i sudjeluju u interpretativnim programima. Kroz takve

aktivnosti, ljudi razvijaju svijest o vrijednosti prirodnih ekosustava te razumijevanje potrebe za njihovom zaštitom i očuvanjem. (Kešac, M., 2021)

4. **Kulturna i povijesna vrijednost:** Nacionalni parkovi često posjeduju bogatu kulturnu i povijesnu baštinu. Turizam pruža priliku posjetiteljima da istraže arheološke nalazišta, tradicionalne zajednice i druge kulturne znamenitosti unutar parkova. Očuvanje i prezentacija kulturnih vrijednosti pomažu u održavanju identiteta lokalnih zajednica i promoviraju kulturnu raznolikost. (Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja RH)
5. **Promocija nacionalnih parkova:** Turizam igra ključnu ulogu u promociji nacionalnih parkova i privlačenju posjetitelja iz cijelog svijeta. Marketinške kampanje, internetske stranice, društveni mediji i drugi kanali komunikacije koriste se za promoviranje prirodnih ljepota, aktivnosti i doživljaja koje nacionalni parkovi nude. Veći broj posjetitelja dovodi do veće svijesti o potrebi za zaštitom ovih područja i stvaranja poticaja za daljnja ulaganja u njihovu očuvanje. (Kešac, M., 2021)

2.5. Motivacija za dolazak i obilježja turističke potražnje za nacionalnim parkovima

Kao najbitniju motivaciju za dolazak u nacionalne parkove treba spomenuti prirodne ljepote. Nacionalni parkovi spadaju pod drugu najstrožu kategoriju zaštite gdje je državna razina upravljanja, odmah ispod strogih rezervata. Generalno gledajući, nacionalni parkovi mogu uključivati planine, kanjone, vodopade, jezera, rijeke, šume itd. Turisti dolaze u nacionalne parkove s namjerom da se povežu s prirodom na dubljem nivou.

Što se tiče aktivnosti na otvorenom, gotovo svaki NP pruža razne mogućnosti. Od planinarenja, kampiranja, pješaćenja, bicikliranja, penjanja, vožnje brodom te još mnogo toga. Istovremeno se pruža prilika za avanturu, fizičku aktivnost te uživanje u prirodi. Posebna staništa raznih vrsta divljih životinja predstavljaju priliku za promatranje i fotografiranje, što može biti vrlo inspirativno. Uz NP-ove se gotovo uvijek nalaze edukativni centri ili muzeji. Posebne staze i vodiči upotpunjuju taj doživljaj gdje turisti mogu povećati svoje znanje o ekosustavima te biljnim i životinjskim vrstama. Nacionalni parkovi nude priliku za opuštanje i bijeg od svakodnevnog stresa. Mnogi turisti dolaze zbog mirnog okruženja kako bi opustili svoje tijelo i duh. Takva vrsta prirode djeluje vrlo terapijski, a ujedno diže raspoloženje.

Obilježja turističke potražnje:

- Turisti su u potrazi za mjestima gdje je netaknuta priroda, gdje je čovjek nije transformirao (ili samo djelomično), a kao nagrada se javlja jedinstven i neponovljiv doživljaj.
- Turisti su vrlo odgovorni i svojim aktivnim sudjelovanjem žele pridonijeti očuvanju i zaštiti prirodnog sklada.
- Niže motivirani sudionici koji boravak na zaštićenim područjima vežu uz pustolovine ili kulturne elemente.
- U prosjeku su turisti visoko obrazovane žene više platežne moći, iznad 35 godina starosti. (Htz.hr)

2.6. Analiza broja posjetitelja nacionalnih parkova

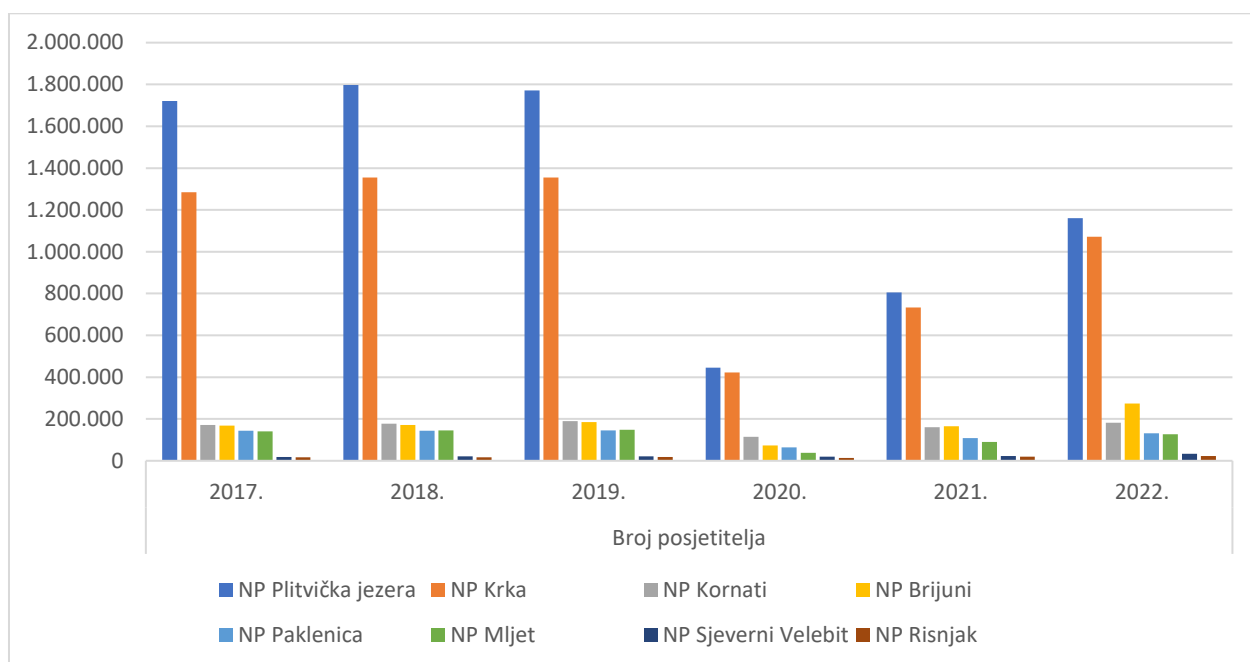
Analiza broja posjetitelja nacionalnih parkova pruža dublji uvid u važnost ovih prirodnih područja kao turističkih destinacija. Kroz analizu se može istražiti sezonska varijacija posjećenosti, utjecaj promjena vremenskih uvjeta te faktori koji doprinose ili ograničavaju privlačnost ovih područja za posjetitelje.

Tablica 2 – „Posjetitelji nacionalnih parkova u brojkama (2017.-2022.)“

	Broj posjetitelja					
	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
NP Plitvička jezera	1.720.331	1.796.670	1.771.523	445.841	804.800	1.160.884
NP Krka	1.284.723	1.354.802	1.354.725	423.010	733.824	1.071.912
NP Kornati	170.893	176.837	190.409	115.000	161.325	181.783
NP Brijuni	168.523	171.794	185.002	74.132	165.140	273.592
NP Paklenica	144.032	144.557	144.681	64.396	109.166	130.913
NP Mljet	140.329	145.751	148.395	37.844	90.642	127.070
NP Sjeverni Velebit	18.745	21.235	21.634	19.691	23.007	33.621
NP Risnjak	16.575	16.835	18.934	13.984	20.333	23.445

Izvor: Imbrišić, H. (2022)

Graf 1 - „Grafički prikaz kretanja broja posjetitelja u nacionalnim parkovima od 2017. do 2022. godine“

Izvor: autor

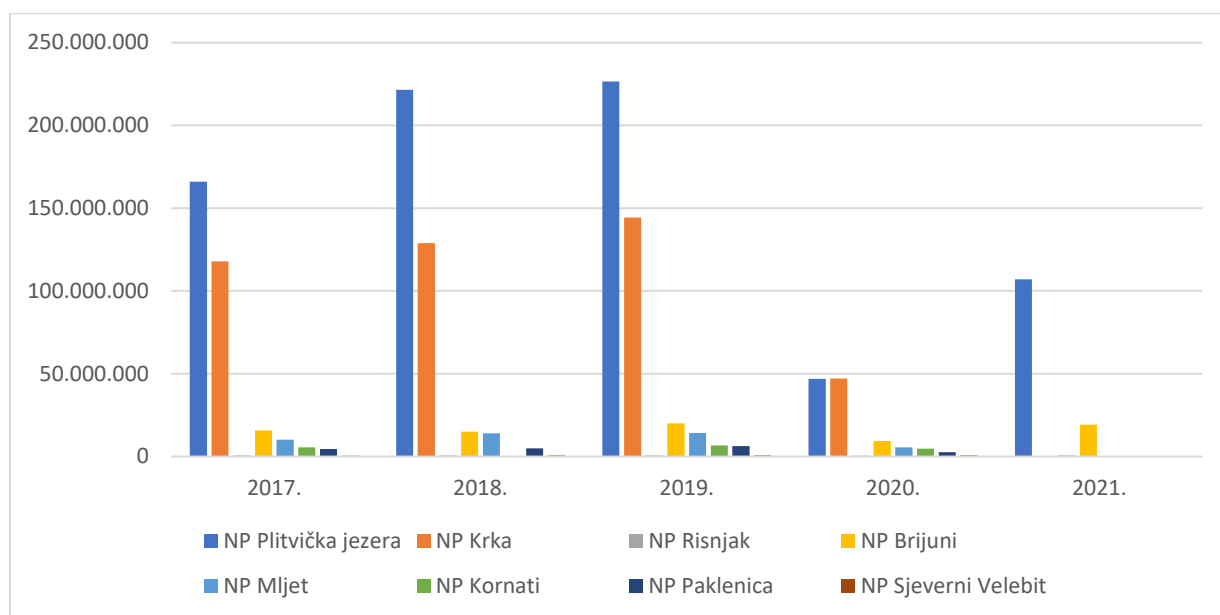
Iz priloženih tablica i grafikona vidljivo je da najviše posjetitelja imaju Plitvička jezera i Nacionalni Park Krka, no nakon 2019. godine, broj posjetitelja je znatno smanjen, a razlog tome je COVID-19. Posjećenost u 2020. godine u odnosu na rekordnu 2019. godinu iznosi 69%. Zanimljivo je da svi parkovi, završno sa 2019. godinom, bilježe pad broja posjetitelja iz zemlje i inozemstva. (Imbrišić, 2022).

Tablica 3 - "Zarada od prodaje ulaznica u nacionalnim parkovima od 2017. do 2021. godine"

	Zarada od prodaje ulaznica (u kunama)				
	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
NP Plitvička jezera	165.975.758	221.519.616	226.524.994	46.933.400	107.017.705
NP Krka	117.908.530	128.804.624	144.392.673	47.056.900	-
NP Risnjak	598.550	617.185	698.170	552.375	619.303
NP Brijuni	15.688.801	15.058.706	19.950.355	9.460.230	19.206.170
NP Mljet	10.084.065	14.107.439	14.214.950	5.592.681	-
NP Kornati	5.571.049	-	6.767.560	4.775.650	-
NP Paklenica	4.540.346	5.002.373	6.334.564	2.565.421	-
NP Sjeverni Velebit	513.139	738.000	748.620	649.270	-

Izvor: Imbrišić, H. (2022.)

Graf 2 - "Grafički prikaz kretanja zarade od prodanih ulaznica u nacionalnim parkovima od 2017. do 2021. godine"

Izvor: Imbrišić, H. (2022.)

U 2020. godini, ukupna zarada svih Nacionalnih parkova iznosila je 117.585.927 kuna, što je za 72% manje od rekordne 2019. godine kada ukupna zarada iznosila 419.631.886 kuna. Nacionalni Park Plitvička jezera bilježi najveći pad prihoda od prodaje ulaznica, čak 80% u odnosu na prethodnu godinu. Najmanji pad prihoda od prodaje ulaznica zabilježili su Nacionalni park Risnjak (21%) i Sjeverni Velebit (24%) što je i shvatljivo kad se pogleda kretanje broja posjetitelja i prihoda od prodaje ulaznica. Valja napomenuti da Nacionalni Parkovi Krka i Plitvička jezera nisu korisnici državnog proračuna, već samostalno djeluju na tržištu i sami ostvaruju sav prihod, zbog čega je koronakriza imala veći negativan utjecaj na poslovanje nego u drugim parkovima (Imbrišić, H., 2022).

3. NACIONALNI PARK MLJET

3.1. Glavne značajke parka

Nacionalni park Mljet, smješten na istoimenom otoku u Jadranskom moru, predstavlja dragocjeni prirodni biser Hrvatske. Njegova izvanredna ljepota i raznolikost ekosustava privlače pažnju istraživača i ljubitelja prirode već desetljećima. Površina NP Mljet iznosi 53,7 km², a nalazi se na sjeverozapadno dijelu otoka Mljeta čije je površina 100,4 km². Dakle, više od polovice otoka Mljeta zauzima zaštićeni dio. Posebnost ovog parka je što je više od 90% ukupne površine prekriveno šumama.

Veliko i Malo jezero, čije su maksimalne dubine 46m i 29m, čine centralni dio parka. Njihova posebnost očituje se u tome što su zapravo slana. Iako u imenu imaju riječ jezero, zapravo se radi o morskoj vodi koja se slijeva kroz uski kanal. Nakon ledenog doba, zbog porasta razine mora, krške udubine poplavila je morska voda, te su na mljetskom području nastale uvale koje se u krajoliku percipiraju kao jezera, zbog čega su nazvane Veliko i Malo jezero (Marković 2017). Jezera su odlično uređena te okolo postoje šetnice i biciklističke staze, dok ronionci vole istraživati prekrasno podmorje.

Oba jezera sadrže nekoliko manjih otočića koji pridodaju ljepoti i posebnosti ovog područja. Najpoznatiji je otočić sv. Marije, koji se nalazi na Velikom jezeru i dom je benediktinskog samostana iz 12. stoljeća.

Pristanište, Govedari, Babine Kuće, Pomena i Soline neka su od mjesta koja se nalaze u sklopu Parka, dok je najpoznatije mjesto Polače sa svojom raznovrsnom poviješću.

Na Mljetu je vegetacija uvijek zelena. Nešto svjetlije u proljeće, a tamnije u jesen. Tamo uvijek nešto cvjeta (i stari nazivi otoka: Melita i Meleda, što u prijevodu znači Medeni otok). Nedostaju li citrusne note, zamjenjuju ga eterična ulja, kojih biljke ovog podneblja obiluju (Bralić, 2005). Navedena uvertira svjedoči činjenici koliko je park uistinu pošumljen. Najviše su zastupljene šume alepskog bora i hrasta crnike.

Najvažnije biljne vrste unutar Parka su alepski bor, bljuš, broć, bušin, ciklama, crnika, crni jasen, kadulja.

Što se tiče životinjskog svijeta, u Mljetskim jezerima živi endemska meduza Aurelia relict, koje nema nigdje drugdje u svijetu, a definirana je 2016. godine. Koliko je velika, govori podatak da može doseći veličinu do 55cm, a potpuno je bezopasna za kupaće (Mindoljević, 2021).

3.2. Materijalna i nematerijalna kulturna baština parka

Prvi pisani tragovi o povijesti otoka Mljeta datiraju iz antičkog doba. Otok Mljet se spominje u antičkim grčkim i rimskim izvorima. Tri najvažnija odnose se na:

1. Antičko doba: Otok Mljet naseljen je u antičkim vremenima. Prvi pisani spomen otoka Mljeta nalazi se u djelima grčkih i rimskih autora. Poznati grčki putopisac Pseudo-Scylax, koji je živio u 4. stoljeću pr. Kr., spomenuo je otok pod imenom "Melita." Rimski povjesničar Plinije Stariji također je spomenuo otok u svojoj zbirci "Prirodna povijest."
2. Rimsko razdoblje: Tijekom rimskog vremena, otok Mljet bio je dio Rimskog Carstva. Postojali su brojna rimska naselja i utvrde na otoku. Otok je bio važno mjesto za trgovinu i komunikaciju.
3. Srednji vijek: U srednjem vijeku, otok Mljet bio je pod vlašću različitih vladara, uključujući Bizantinsko Carstvo, Mletačku Republiku i Dubrovačku Republiku. Tijekom tog razdoblja, na otoku su izgrađeni brojni dvorci, samostani i crkve. (Np-mljet.hr)

U radu je već spomenut otok sv. Marije koji se nalazi u Velikom jezeru, a na kojemu su benediktinci najprije sagradili samostan, a zatim i crkvu. Papa Inocent III. je davne 1198. godine izdao dokument kojim je posvetio crkvu sv. Marije, a od 1960. godine, samostan je preobražen u hotel i ostao je takav sve do 1991. godine (Np-mljet.hr).

Arheološki spomenici koji se nalaze na otoku sv. Marija:

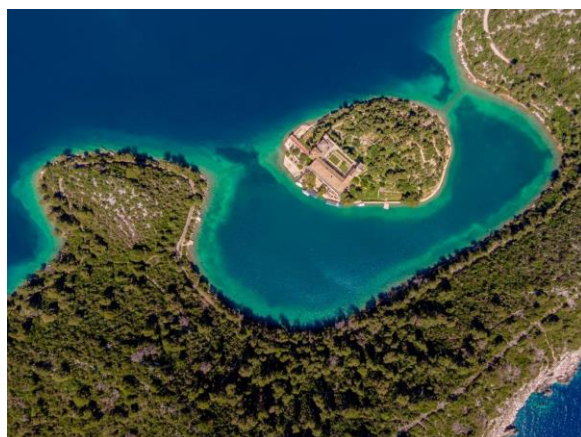
Antički:

- „ispod današnjeg samostana sv. Marije postojala je antička građevina – evidentirano 1917. godine“ (Np-mljet.hr)

Srednjovjekovni:

- „Crkva Sv. Marije – preventivno zaštićena
- Samostan Sv. Marije – preventivno zaštićen
- Dvije gotičke crkvice iz 15. stoljeća“ (Np-mljet.hr)

Slika 2 - Otok sv. Marije

Izvor: Np-mljet.hr

Mjesto Polače nalazi se na sjeverozapadnoj strani otoka, nasuprot Pelješca. Ovo naselje je locirano na temeljima kasnoantičke palače, po kojoj je i dobilo svoje ime. Trenutno u njemu živi otprilike 140 stanovnika. U njemu se nalazi treća najveća i izvanredno sačuvana rimska građevina u Hrvatskoj po veličini, slijedeći pulsku Arenu i Dioklecijanovu palaču u Splitu (Mindoljević, 2021). Sama sigurnost i veličina zaljeva, utječe na popunjenost kroz različita godišnja doba. Brodovi se zimi sklanjaju u zaljev, dok je tijekom ljeta ispunjen raznim jahtama i jedrilicama (Np-mljet.hr).

Kulturna baština naselja Polače očituje se u mnogim arheološkim spomenicima:

- „ostaci rimske vilae rusticae
- antički rezidencijalni kompleks nastao krajem V. stoljeća
- starokršćanska crkva iz 5. - 6. st.
- Nodilove košare – sakralna građevina iz 6.st.“

te hidroarheološkim lokalitetima:

- „Područje otoka Ovrata – antički brodolom, nalazište amfora
- Područje otoka Glavat – antički lokalitet 1. st. pr. Kr.
- Područje otoka Maslinovac – kasnoantički lokalitet, nalazište amfora“

Godine 1825., obitelj Sršen osnovala je naselje po imenu Soline, smješteno na mjestu gdje se otvoreno more susreće s ulazom u Solinski kanal (Np-mljet.hr). Samo nekoliko minuta vožnje s ceste između naselja Soline i Velikog mosta dovodi do špilje. Na ulazu u špilju nalazi se

prostrana dvorana, čiji je dio stropa urušen. Iako nije velika, špilja sadrži karakteristične špiljske formacije, poput stalaktita i stalagmita. Iz ulazne dvorane vode uski kanali koji nisu potpuno istraženi, pa stvarna veličina špilje još nije poznata. (Np-mljet.hr)

Mljet ima svoju specifičnu tradicionalnu nošnju koja se koristi u posebnim prigodama (npr. Dani Mljeta) i u njoj se pleše tradicionalni ples „Škampa boško“, što znači „bježi u šumu“.

Slika 3 - Mljetska narodna nošnja

Izvor: Np-mljet.hr

3.3. Snage i slabosti ponude kulturne baštine

Najveća prednost Nacionalnog parka Mljet leži u njegovoj iznimnoj prirodnoj ljepoti i netaknutoj prirodi. Ovaj nacionalni park obuhvaća prekrasan otok Mljet, koji je poznat po svojim šumama, jezerima, obalama i bogatom biološkom raznolikošću. Posjetitelji mogu uživati u netaknutim prirodnim krajobrazima, šetnjama šumom, istraživanju jezera te promatranju bilnog i životinjskog svijeta. Također, park nudi priliku za rekreaciju i opuštanje u prirodnom okruženju, čineći ga popularnom destinacijom za ekoturizam i ljubitelje prirode.

Razvojem kulturnog turizma, turistička ponuda postaje obogaćenija dok istovremeno pridonosi rješavanju strukturalnih problema protiv sezonalnosti i koncentracije turizma na određenim geografskim područjima. Uz sve veći interes diljem svijeta za turističkim destinacijama, primjećuju se i novi trendovi koji podržavaju rast i popularnost kulturnog turizma (Serdarušić, 2021.)

Prema Richards (2002:231) to su:

- „Sve veća popularnost kratkih odmora
- Sve veća važnost eko-turizma i avanturističkog turizma
- Veća popularnost turizma temeljenog na iskustvima

- Promjena koncepta muzeja
- Povezivanje visoke kulture i popularne kulture
- Razvoj interneta i utjecaj tehnologije“

U sklopu projekta za razvoj kulturne baštine NP Mljet, pod nazivom „MLJET – ODISE(J)A MEDITERRANEA“, 4. travnja 2018. potpisan je Ugovor o dodjeli bespovratnih sredstava. Jedan od ciljeva je poboljšanje i unaprjeđenje infrastrukture za posjetitelje te obogaćivanje kvalitete i kvantitete turističke, obrazovne i rekreacijske ponude u parku. Napravljeni su interpretacijski i izložbeni centar „Gustjerna“ na Velikom jezeru te multifunkcionalna dvorana (Np-mljet.hr).

Posljednjih nekoliko godina naglasak je na „održivom“ razvoju turizma gdje do izražaja dolazi važnost eko-turizma i njegovog razvoja. Nacionalni parkovi uvelike daju prednost takvoj vrsti turizma, koja im je ujedno najveća prednost.

Posljedice COVID-a 19 nisu samo negativne. Većina svjetske populacije odlučila je „dati“ šansu eko-turizmu upravo zbog toga što su se željeli odvojiti od gradske buke i stresnog načina života. Smirenost i opuštanje pronašli su u dubljem povezivanju s prirodom gdje dolazimo do nacionalnih parkova koji su dobili još veću ulogu u turizmu. „Zeleni otok“, kako se najčešće naziva Mljet, svojim prekrasno uređenim šetnjicama omogućio je turistima da provode svoje vrijeme u smirenoj okolini. Endemske biljne i životinjske vrste daju dodatnu posebnost doživljaju. Mogućnost fotografiranja flore stvara autentična iskustva u kojem se dobiva „izvanzemaljski“ doživljaj.

Nacionalni parkovi su sami po sebi vrlo atraktivni, no, unatoč tome postoje brojni problemi. Većina otočnih nacionalnih parkova probleme sadrži u sezonalnosti, odnosno u smanjenoj posjećenosti tijekom zimskih mjeseci. U slučaju NP Mljet dodatno se radilo na renovaciji infrastrukture i izgradnji novih objekata kako bi se smanjio efekt sezonalnosti. Kao što je već navedeno, projektom Odise(j)a Mediterranea ostvarene su mogućnosti turista da ne posjećuju samo prirodu, nego i da prošire znanje i osjete sve čari nacionalnog parka na zatvorenom.

Kao slabost NP Mljet može se navesti ograničen pristup do samostana na otoku Sv. Marije, zato što se do njega može doći jedino brodicom iz Polača.

Također, problemi se očituju u prevelikoj posjećenosti gdje je potrebno odrediti maksimalan broj posjetitelja kako se ne bi narušila priroda. Isto tako, mogu se razviti negativne konotacije

na biljni i životinjski svijet. Istovremeno su potrebno edukacije turista kako bi se skrenula pažnja na očuvanje okoliša i kulturne baštine.

3.4. Procjena utjecaja ponude kulturne baštine na razvoj turizma u parku

U slučaju nacionalnih parkova najznačajniju ulogu ima ponuda kulturne baštine počevši od prirodnih ljepota pa sve do raznih kulturnih aktivnosti. Samostan Sv. Marije kao najvrjednija materijalna kulturna baština Parka ostvaruje veliku privlačnu moć turistima. Istovremeni posjet samostanu i učenje o kulturi i povijesti uvelike utječe na njegovu posjećenost. Diversifikacija ponude u obliku prirodnih ljepota i istraživanja muzeja može povećati broj različitih vrsta turista te produžiti boravak istih.

Nacionalni park Mljet nudi čak 5 različitih aktivnosti u trajanju od 2. - 6.10. pod nazivom *The great refresh. Mljet 2023* (Np-mljet.hr):

- „Hike izlet po Nacionalnom parku
- Bike izlet, klasični bicikl
- SUP na jezerima Nacionalnog parka
- Sea kayak izlet
- Sportsko penjanje“

Kao cilj su navedeni osjet i doživljaj Mljeta uz stručno vođenje i kvalitetnu opremu.

Posložena su predavanja kroz 5 dana gdje se posjetitelje prihvaća i upoznava sa događajima, te dolazi razni stručnjaci, odnosno predavači te govore o znamenitostima parka, o kulturno povijesnoj baštini, o održivom razvoju i poljoprivredi, te o bogatom podmorju parka

Slika 4 - The Great Refresh Mljet 2023

Izvor: np-mljet.hr

U Nacionalnom Parku Mljet se svake godine održava utrka pod imenom Mljet trail. Postoje 4 utrke pod različitim nazivima koje variraju po dužini i po visinskoj razlici. Najkraća je iznosi 4 kilometara, dok najduža čak 23,4 kilometara.

Slika 5 - Mljet trail 2023

Izvor: npmljet.hr

4. NACIONALNI PARK KORNATI

4.1. Glavne značajke parka

Nacionalni park Kornati ima mnoge značajke koje ga čine jedinstvenim i privlačnim za posjetitelje. Otočni krajolik je izrazito krševit, s brojnim stijenama, liticama i arhipelazima. Unatoč surovim uvjetima, Kornati su dom brojnim vrstama biljaka i životinja, uključujući endemne vrste koje su prilagođene životu na ovim otocima. Park nudi mnoštvo aktivnosti od ronjenja, plovidbe, planinarenja i biciklizma. Kao najveću prednost imaju bogatu kulturnu baštinu koja seže unatrag stoljećima. Na otocima se mogu vidjeti ostaci antičkih naselja, ribarskih kućica, te suhozida.

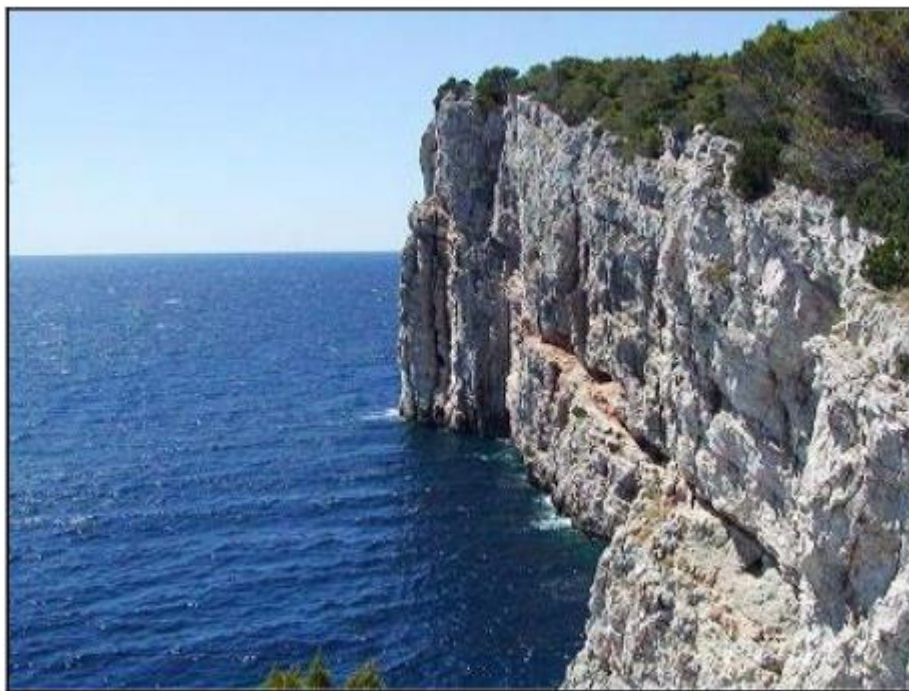
Slika 6 - Glavne značajke parka

Datum proglašenja zaštićenog područja Establishment of the protected area	13/08/1980
Broj otoka / Number of islands	89
Ukupna površina / Total area	216,78 km ²
Površina kopnenog dijela / Land area	49,67 km ²
Površina morskog dijela / Sea area	167,11 km ²
Prosječna površina otoka / Average island size	0,55 km ²
Prosječna površina otoka bez otoka Kornata Average island size (without Kornat Island)	0,19 km ²
Duljina obale / Length of coast	238 km
Najviša točka / Highest point	237 m
Najdublja točka / Lowest point	125 m
Broj „naseljenih“ uvala / Number of “inhabited” coves	24
Broj vlasnika nekretnina / Number of landowners	620
Broj stanovnika / Number of inhabitants	25
Glavne djelatnosti / Main activities	maslinarstvo, ovčarstvo, turizam olives, sheep, tourism
Prosječna ljetna temperatura / Average summer temperature	25°C
Najviša zabilježena temperatura / Highest recorded temperature	36,4°C
Broj sunčanih sati / Number of sunshine hours per year	2700

Izvor NP-kornati.hr

Uzrokovano tektonskim kretanjima Afrike, najviše pogleda privlače tzv. 'krune'. Smatraju se prirodnim fenomenom, a izgledom podsjećaju na klifove (Peleš, 2009).

Slika 7 - Kornatske krune

Izvor: Peleš, (2009)“

Najpoznatija, a ujedno i najduža 'kruna', svojim šiljastim izgledom oduševljava virući 65 metara iznad mora. Unatoč mnogobrojnim sječama i tragedijom koja je zadesila Kornate, mnogi bi se iznenadili kako su otoci dom za više od 600 biljnih vrsta. (Jurković, Hrapić, 2011).

Među najznačajnijim biljnim vrstama ovog područja nalaze se:

- Dubrovačka zečina
- Bijela šupaljka
- Pustenasto devesilje
- Jadranska perunika
- Ilirska perunika

Također, životinjski svijet pod morem je vrlo raznolik i bogat neobičnim vrstama. Zabilježeno je preko 300 vrsta alga i do nekoliko stotina vrsta životinja

4.2. Materijalna i nematerijalna kulturna baština parka

Prvi pisani tragovi o otocima Kornati potječu iz antičkog razdoblja. Grčki putopisci i rimski pisci spominjali su otoke Kornati kao dio svojih zapisa. Kao i kod Nacionalnog parka Mljet, i ovdje je jedan od najranijih zapisa potekao od grčkog putopisca Skylaxa, gdje je Kornate spomenuo pod imenom „Kourbounaioi.“ Ovi pisani tragovi svjedoče o dugoj povijesti i prisutnosti ljudi na otocima, te se smatraju jednim od najranijih zapisa o tom arhipelagu. Osim antičkih spomena, otoke Kornati često su koristili različiti pomorci, ribari i trgovci tijekom stoljeća kao priroda skloništa i orijentire na Jadranu. Otoci su bili naseljeni tijekom povijesti, a na mnogima od njih su zadržani i očuvani ostatci antičkih naselja, srednjovjekovnih crkvi i utvrda, svjedočeći o prisutnosti ljudi na ovim otocima tijekom vremena. (Np-kornati.hr).

Suhozidi na Kornatima predstavljaju izvanredan primjer tradicionalne suhozidne gradnje koja se koristila za razdvajanje poljoprivrednih parcela i očuvanje tla na otocima. To je konstrukcija građena bez upotrebe vezivih materijala poput cementa, gdje su kameni blokovi precizno složeni jedan na drugi kako bi se stvorila stabilna i čvrsta struktura (Jurković, Hrupić 2021)

Slika 8 – Suhozid na Kornatima

Izvor: Np-kornati.hr

Gospe o Tarca

Crkva Pohoda Marijina na otoku Kornatu predstavlja kulturno i vjersko nasljeđe tog područja. Među mještanima, poznatija je kao Crkva Gospe o Tarca. Sama građevina predstavlja veliku važnost za lokalnu zajednicu, te kao okupljalište vjernika. Zbog toga što se nalazi na

zaštićenom dijelu unutar Nacionalnog parka, za njezin posjet i očuvanje važna su pravila i smjernice kako bi se očuvala kulturna baština (Kulušić, 2006).

Slika 9 - Utvrda Tureta i Crkva Pohođenja Marijina

Izvor: Kolano, S., 2010, Prirodne i kulturne vrijednosti nacionalnog parka Kornati

Križevi na padini otoka Kornata, poznati su i kao „Križevi Kornatskih otoka“, a predstavljaju značajna kulturna i vjerska obilježja. Postavljeni su na padinama otoka kao spomen na tragediju koja se desila u kolovozu 2007. godine. Tragedija je ostavila dubok trag, ne samo na lokalnoj zajednici, već i diljem zemlje, te su mnogi spomenici postavljeni kao trajni spomen na hrabrost i žrtvu vatrogasaca koji su sudjelovali u gašenju požara (Jurković, Hrapić, 2021).

Slika 10 - Križevi na padini otoka Kornata

Izvor: Np-kornati.hr

Nematerijalna baština otoka Kornata obuhvaća bogatu kulturnu i tradicijsku baštinu koja se prenosi s generacije na generaciju i obogaćuje identitet lokalne zajednice. Ribarska kultura i dalje se prenosi s koljena na koljeno, održavajući autentičnost i tradicionalne tehnike. Hrana i gastronomska tradicija često su važan dio nematerijalne baštine. Pripreme tradicionalnih jela sa svježim lokalnim sastojcima, prenose se unutar obitelji. Uz glazbu, otočani često izvode tradicionalne plesove poput linča i kola. Svi ovi elementi zajedno čine nematerijalnu baštinu otoka Kornata i igraju ključnu ulogu u očuvanju kulturnog identiteta (Peleš, 2009).

4.3. Snage i slabosti ponude kulturne baštine

Iako su nacionalni parkovi u Hrvatskoj i svijetu najpoznatiji po svojim prirodnim ljepotama i netaknutoj prirodi, razni kulturni elementi pridonose bogatstvu i raznolikosti iskustva koji oni nude svojim posjetiteljima.

NP Kornati bogati su kulturnom raznolikošću, što privlači posjetitelje zainteresirane za istraživanje različitih aspekata kulture, glazbe, gastronomije i običaja. Razne manifestacije i događaji koji se temelje na kulturnoj baštini, kao što su gastronomske manifestacije, te razni festivali, privlače posjetitelje i promoviraju kulturno naslijeđe. Ronjenje u Nacionalnom parku Kornati jedno je od najpopularnijih iskustava koje privlači ronioce i ljubitelje podvodnog svijeta. Ovo područje Jadranskog mora obiluje bogatstvom morskih organizama, raznovrsnim podvodnim pejzažima i kristalno čistim vodama. Turisti koji nisu stručno opremljeni mogu uživati u snorkelingu, odnosno u ronjenju bez složene opreme, gdje je potrebna samo maska za ronjenje, disaljska (snorkel), te peraje. Ono se često prakticira kao rekreacijska aktivnost. No, prije svega je važno biti siguran plivač i biti upoznat s osnovnim sigurnosnim mjerama. (Np-kornati.hr)

Nacionalni Park Kornati obiluje raznolikim biljnim vrstama od kojih su najpoznatije masline, makija, te endemska vrsta kornatski vretenac (*Sesleria juncifolia*) koja raste samo na istoimenom arhipelagu. Što se tiče životinjskog svijeta, Kornati su jedno od najvažnijih područja za gniježđenje bjeloglavih supova u Europi. Nalazi se i endemska vrsta guštera, *Podiceps melisellensis* (Np-kornati.hr).

Iako Kornati nisu poznati po naseljenosti i građevinama, ipak se mogu pronaći crkve, kapele i spomenici koji svjedoče o životu na otocima. Kao treći najposjećeniji nacionalni park Hrvatske, bori se s problemima masovnog i održivog turizma. Prevelika posjećenost Kornata uvelike utječe na biljni i životinjski svijet, te na njihovu zaštitu. Edukacijama uz nadzor pridonosi se očuvanju kulturne baštine. Također, prirodni faktori poput erozije, vremenskih uvjeta i morskog

djelovanja mogu oštetiti arheološka nalazišta ili druge spomenike koji se tamo nalaze (Peleš, 2009).

4.4. Procjena utjecaja ponude kulturne baštine na razvoj turizma u parku

Ono što najviše krase NP Kornati zasigurno je diversificirana ponuda koja obuhvaća razne izlete, ronjenje na prekrasnim lokacijama i istraživanja pa sve do ponude lokalnih usluga.

Što se tiče izleta, oni se obično sastoje od:

- „vožnje do Kornata, prolazak Kornatskim arhipelagom
- stanke za ručak (na brodu ili u nekom od malih Kornatskih restorana)
- stanke ili dvije za kupanje i razgledavanje
- Cijena uključuje prijevoz brodom, ulaznicu u NP, ručak i vodiča“ (Np-kornati.hr)

Vezano uz ronjenje, gotovo je sigurno da nećete biti zakinuti za kvalitetu i širinu usluga.

Slijedi popis „ronilačkih centara s kojima JU NP Kornat ima sklopljen Ugovor za organiziranje i vođenje ronilačkog posjećivanja u NP Kornati za 2022.“ godinu:

Tablica 4 - Popis ronilačkih centara s kojima JU NP Kornati ima sklopljen Ugovor za organiziranje i vođenje ronilačkog posjećivanja u NP Kornati za 2022. godinu:

2022.	ORGANIZATOR	ADRESA	GSM	EMAIL	WEB
1.	JUST DIVE CROATIA	Marina kornati 23210 Biograd na Moru	00385 (0)99 263 5547	info@justdive-croatia.com	www.justdive-croatia.com
2.	NAJADA d.o.o.	Žrtava ratova 19 22243 Murter	00385 (0)98 959 2415	anna.noklea@najada.com	www.najada.com
3.	KORNATI d.o.o.	Zaglav 15 23281 Sali	00385 (0)91 506 0102	info@kornati-diving.com	www.kornati-diving.com.hr
4.	NADJI LAGUNA d.o.o.	Obala kralja Petra Krešimira IV br. 64 23211 Pakoštane	00385 (0)91 590 6617	office@nadji-laguna.com	www.nadji-laguna.com
5.	LAUKO TEAM j.d.o.o.	Zaglav 15 23281 Sali	00385 (0)91 617 0370	info@kornati-diving.com	www.kornati-diving.com.hr

Izvor: Np-kornati.hr

5. NACIONALNI PARK BRIJUNI

5.1. Glavne značajke parka

Nacionalni park Brijuni, smješten na otocima Brijuni uz obalu Istre, poznat je po svojoj prirodnoj ljepoti, kulturnoj baštini i bogatom ekosustavu. Sastoji se od 14 otoka i otočića, od kojih je najveći otok Veliki Brijun. Svaki od tih otoka ima svoj jedinstveni karakter i ljepotu. Brijuni su dom brojnim arheološkim nalazima i kulturnim spomenicima. Na otocima se nalaze ostaci antičkih rimskih vila, bazilika, te ostataka starijih civilizacija i drugih povijesnih građevina (Badnjak, I., Ban, B. i dr., 2021).

Također, Park je poznat po svom safari parku koji obuhvaća veći dio Velikog Brijuna. Tamo se mogu pronaći različite egzotične životinje. Na Brijunima se nalazi Titov muzej koji sadrži eksponate i informacije o Titovim posjetama i boravcima na otoku. Uz, aktivnosti na otvorenom, pomorski park, te posjetiteljski centar, Brijuni su jedinstvena kombinacija prirodne ljepote, povijesti i kulturne baštine, te pružaju raznolike mogućnosti za istraživanje. Podvodni svijet velika je prednost Parka zbog svoje kristalno čiste vode (Ivić, M. i sur., 2017)

Otoci nacionalnog parka su:

- Veliki Brijun	- Galija
- Mali Brijun	- Obljak
- Vanga	- Grunj
- Sveti Jerolim	- Supin
- Kozada	- Sveti Marko
- Vrsar	- Supinić
- Gaz	- Pusti otok

Slika 11 - Otočje Brijuni

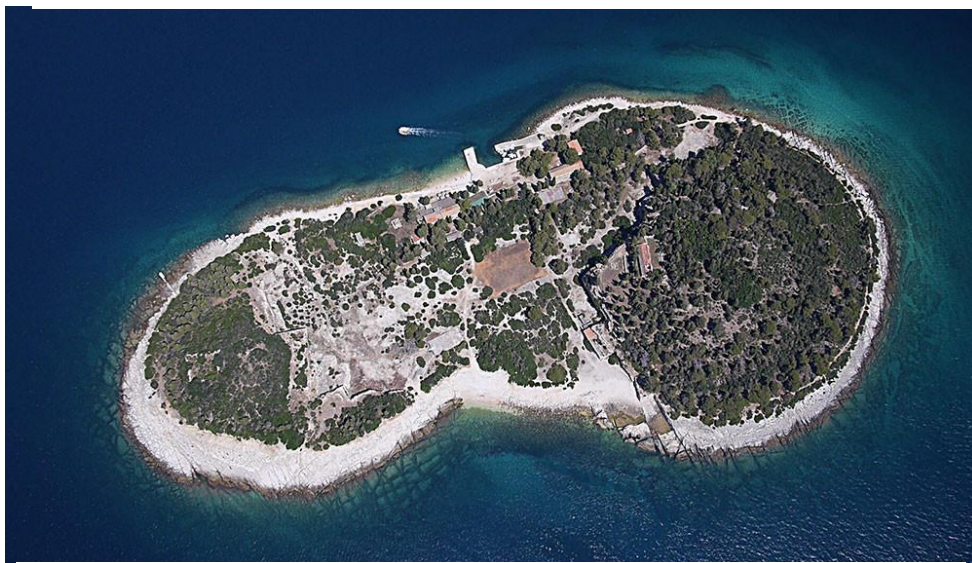
Izvor: www.np-brijuni.hr

5.2. Materijalna i nematerijalna kulturna baština parka

Nacionalni park Brijuni u Hrvatskoj nije samo poznat po svojoj prirodnoj ljepoti, već i po svojoj bogatoj materijalnoj baštini.

Otok Sv. Jerolima ima dugu povijest koja seže unatrag stoljećima, a smatra se da je bio naseljen još u antičkim vremenima.

Slika 12 - Otok Sv. Jerolima

Izvor: www.np-brijuni.hr

Kamen s otoka Sv. Jerolim i drugih otoka Brijunskog arhipelaga često se koristi u graditeljstvu i umjetnosti u regiji. Ovaj kamen, koji se naziva "brijunski kamen" ili "brijunski mramor," poznat je po svojoj estetskoj privlačnosti i trajnosti te se koristi u različite svrhe. Korištenje brijunskog kamena obično se provodi uz poštivanje strogih smjernica za očuvanje prirodne i kulturne baštine Brijuna, kako bi se osiguralo da se očuva prirodna okolina i biološka raznolikost ovog područja (Np-brijuni.hr)

Specifičnost nacionalnog parka Brijuni odražava se u safariju, kojeg ćemo kasnije u radu dodatno opisati.

Vlasnikom Brijuna 1893. godine postaje Paul Kupelwieser. Bio je poznata i utjecajna osoba koja je imala značajnu ulogu u razvoju Brijuna (Brijunskog otočja) i njihovoj transformaciji u poznato turističko odredište. Izgradio je brojne luksuzne vile, restorane, golf terene i druge sadržaje kako bi privukao bogate i slavne posjetitelje. Kupelwieser je bio pionir u razvoju turizma na Brijunima. Otočki arhipelag postao je popularno odredište za odmor i rekreaciju (Badnjak, I., Ban, B. i dr., 2021.)

Crkva Sv. Germana ima dugu povijesti i kulturni značaj u regiji. Datira iz 15. stoljeća i predstavlja značajno sakralno mjesto na otoku Brijuni. Smatra se da je izgrađena tijekom venecijanske vlasti nad otocima (Np-brijuni.hr)

Slika 13 - Crkva Sv. Germana

Izvor: www.np-brijuni.hr

Uvala Verige smještena je na južnom dijelu otoka Veliki Brijun (Veli Brijun), koji je najveći otok u Brijunskom arhipelagu. Otok Veliki Brijun povezan je s otokom Mali Brijun (Mali Brijun) preko uskog kanala po kojem je uvala dobila ime (Np-brijuni.hr).

Slika 14 - Uvala Verige

Izvor: www.np-brijuni.hr

Donžon kula, također poznata kao Kaštel, datira iz srednjeg vijeka, a služila je kao obrambena struktura za nadzor i obranu otoka. Kula je prošla kroz proces restauracije kako bi se sačuvala njena povijesna vrijednost. Danas se koristi kao turistička atrakcija gdje se može istražiti njena unutrašnjost i uživati u pogledu s njezinih zidova. Također se koristi za kulturne događaje i izložbe (Np-brijuni.hr)

Slika 15 - Donžon kula

Izvor: www.np-brijuni.hr

Od nematerijalnih vrijednost valja izdvojiti Brijuni Film Festival koji se održava svake godine u srpnju. U to je doba Park domaćin međunarodnom festivalu posvećenom kratkometražnom i dokumentarnom filmu.

Brijunski križni put tradicionalna je manifestacija koja se održava svake godine na Veliki petak, kada se vjernici okupljaju kako bi prošli postaje križnog puta, moleći i razmišljajući o Isusovoj muci.

Fešta Sv. Jakova održava se 25. srpnja svake godine njemu u čast kao zaštitniku otoka Brijuna.

Brijunska noć kulturna je manifestacija koje se održava tijekom ljetnih mjeseci te je prilika posjetiteljima da se upoznaju s lokalnom kulturom, tradicijom i umjetnošću. Program obuhvaća izvedbe lokalnih plesnih skupina, glazbenih ansambala, kazališnih predstava i folklornih nastupa.

5.3. Snage i slabosti ponude kulturne baštine

Kao najveću snagu ponude NP Brijuni, vrijedi izdvojiti njezinu raznolikost. Identitet i pripadnost baštine Brijuna imaju važnu ulogu u oblikovanju identiteta lokalnog stanovništva. Očuvanje tradicija i običaja vezanih uz otok jačaju lokalnu zajednicu.

Turistička moć otoka, estetika, kao i kulturna raznolikost stvaraju jedinstvenu turističku ponudu koja privlači ljude iz cijeloga svijeta.

Stalna događanja na otoku kao muzejske zbirke, povremene izložbe, skulpture koje se nalaze u parku te stalne postave prirodoslovne i povijesne izložbe turistima daju veliki izbor. Mirna i opuštajuća šetnja u kamenolomima, značajna arheološka i graditeljska baština ili, pak, otoci poput Vange daju posebnost ovom otoku.

Sony je jedna od dva azijske slonice koje su bile poklonjene Josipu Brozu Titu, a živio je na Brijunima sve do svoje smrti 1987. godine. Nakon njegove smrti, tijelo slona Sonyja je preparirano i postavljeno u Muzej prirodne povijesti na otoku Veliki Brijun. Sonyjev preparirani ostatak ostao je važan dio povijesti Brijuna i podsjetnik na vrijeme kada su ovi slonovi bili živi na otocima.

Koki je postao poznat zbog svog statusa kao kućnog ljubimca Josipa Broza Tita, bio je omiljen u rezidencijalnom kompleksu na Brijunima, gdje su ga često viđali i fotografirali posjetitelji. Ostavio je dubok trag u povijesti Brijuna te se često spominje u pričama i anegdotama vezanim za to razdoblje. Ovaj afrički sivi papagaj postao je simbol prijateljstva između tadašnje

Jugoslavije i mnogih drugih zemalja, jer su mu često poklanjane druge papige od strane stranih delegacija (Badnjak, I., Ban, B. i dr., 2021.).

Istraživanje dinosaura na Brijunima:

„Iako su prvi otisci stopala dinosaura na Brijunima otkriveni već 1925. godine, pomnije su istraženi tek u novije vrijeme. Devedesetih godina minulog stoljeća provedena su istraživanja kojima su proučeni tragovi ovih drevnih životinja. Tako je iz otiska stopala, a posebice staza – niza otisaka stopala, iščitao cijeli niz podataka: veličina životinja, jesu li bile dvonožne ili četveronožne, jesu li trčale ili polagano šetale, same ili u krdu.“ (np-brijuni.hr)

Slika 16 - Stope dinosaura

Izvor: www.np-brijuni.hr

Što se tiče slabosti ponude nacionalnog parka Brijuni, i ovdje se ističe problem sezonalnosti što znači da su neke atrakcije i aktivnosti dostupne samo tijekom određenog vremenskog razdoblja, što može biti ograničavajuće za posjetitelje koji putuju izvan sezone.

Prevelika posjećenost Brijuna uvelike utječe na biljni i životinjski svijet te na njihovu zaštitu. Edukacijama uz nadzor pridonosi se očuvanju kulturne baštine. Također, prirodni faktori poput erozije, vremenskih uvjeta i morskog djelovanja mogu oštetiti arheološka nalazišta ili druge

spomenike koji se tamo nalaze. Ono što je bitno je prilagoditi očekivanja i biti svjestan ograničenja koja park može imati.

5.4. Procjena utjecaja ponude kulturne baštine na razvoj turizma u parku

Od svih otočnih nacionalnih parkova Brijuni imaju najraznolikiju ponudu što je glavni privlačni faktor turistima.

Brijuni su bogati arheološkim nalazištima, uključujući ostatke antičkih vila, rimskih termi i drugih povijesnih struktura koje svjedoče o prošlim vremenima. Titov vlak s vagonima, koji je sam Tito koristio tijekom svojih posjeta Brijunima, pretvoren je u luksuzne apartmane. Muzej prirodne povijesti na Brijunima sadrži brojne izložke koji prikazuju prirodne ljepote i bogatstvo biljnog i životinjskog svijeta ovog područja. Akvarij-terarij nudi priliku za upoznavanje različitih vrsta riba i drugih vodenih organizama koji nastanjuju Jadransko more. Brijuni su često domaćini kulturnih događaja, izložbi, te raznih manifestacija koje privlače ljubitelje kulture i umjetnosti. Golf teren predstavlja spoj sportskog i kulturnog iskustva, s prekrasnim pogledom na prirodne ljepote otoka. „Bogat biljni i životinjski svijet omogućuje posjetiteljima povratak prirodi i zakonitostima koje u njoj vladaju. Na otočju raste više od 400 biljnih vrsta, dok faunu čine mnogobrojne autohtone i alohtone životinjske vrste“ (np-brijuni.hr).

Nacionalni park Brijuni bogati su kulturnom baštinom koja ima značajan utjecaj na razvoj turizma. Park nudi brojne arheološke nalaze, povijesne spomenike i umjetničke instalacije koje pružaju posjetiteljima jedinstveno iskustvo. Muzeji čuvaju neprocjenjive artefakte i informacije o povijesti ovog otoka, privlačeći posjetitelje iz svih dijelova svijeta, različitih dobi. Kulturna baština ima značajan ekonomski utjecaj na Park i okolna područja.

Prihodi od prodaje ulaznica za muzeje, arheološke lokalitete i druge kulturne atrakcije čine značajan dio ukupnih prihoda Parka. Također, trgovine suvenirima nude proizvode koji se temelje na izgledu, povijesti i atrakcijama Parka, dodatno potičući lokalnu ekonomiju. Turizam povezan s kulturnom baštinom stvara brojna radna mjesta, uključujući vodiče, konzervatore, restauratore i druge stručnjake. Također podiže stopu zaposlenosti, kao i životni standard lokalne zajednice.

Iako turizam donosi mnoge koristi, postoji potreba za pažljivim očuvanjem kulturne baštine Brijuna. Prekomjerni turistički pritisak može ugroziti očuvanje povijesnih lokaliteta. Stoga, Nacionalni Park poduzima mjere zaštite, uključujući strogo upravljanje posjetiteljima, kao i obnovu kulturnih resursa.

Kulturna baština ima dubok i pozitivan utjecaj na razvoj turizma u Nacionalnom Parku Brijuni. Ona privlači posjetitelje, generira ekonomske koristi i doprinosi očuvanju povijesti i kulture ovog izvanrednog područja. Međutim, ravnoteža između turizma i očuvanja kulturne baštine ostaje izazov koji park aktivno rješava kako bi osigurao da buduće generacije i dalje uživaju u ovom jedinstvenom spoju prirode i kulture. Sam utjecaj kulturne baštine je duboko pozitivan, pružajući brojne prednosti, kako posjetiteljima, tako i lokalnoj zajednici. Održivo upravljanje, pažljiva obnova, edukacija posjetitelja i suradnja s lokalnim stanovništvom ključni su elementi u osiguravanju kulturne baštine Brijuna.

6. ZAKLJUČAK

Kulturna baština otočnih nacionalnih parkova, uključujući tradicionalne običaje, arhitekturu, gastronomiju, umjetnost i folklor, ima snažan utjecaj na turizam. Posjetitelji žele doživjeti i istražiti ove kulturne vrijednosti te time obogatiti svoje iskustvo putovanja. Upravo ova autentičnost i bogata kulturna ponuda čini otočne nacionalne parkove privlačnim turističkim odredištima.

Utjecaj kulturnih vrijednosti na razvoj turizma očituje se kroz stvaranje turističkih proizvoda i usluga koji su temeljeni na lokalnoj kulturi i tradiciji. To uključuje organizaciju kulturnih događanja, gastronomskih tura, radionica tradicionalnih obrta i slično. Ovi turistički proizvodi ne samo da privlače posjetitelje, već također potiču lokalno gospodarstvo i zajednicu, stvarajući nova radna mjesta i poboljšavajući kvalitetu života lokalnog stanovništva.

Međutim, izazovi se javljaju u očuvanju kulturne baštine otočnih nacionalnih parkova. Masovni turizam i globalizacija mogu dovesti do komercijalizacije i gubitka autentičnosti kulturnih vrijednosti. Stoga je ključno primijeniti strategije održivog upravljanja i zaštite kulturne baštine. Uključivanje lokalne zajednice u planiranje i upravljanje turističkim aktivnostima te promicanje svijesti o važnosti očuvanja kulturnog nasljeđa igraju ključnu ulogu u postizanju održivog turizma.

Uz to, suradnja između nacionalnih parkova, turističkih stručnjaka, akademske zajednice i lokalnih dionika ključna je za razvoj i promociju kulturnih vrijednosti otočnih nacionalnih parkova. Također je važno pružiti obrazovne programe i informacijske kampanje koje će posjetiteljima pomoći u razumijevanju i poštivanju kulturnih vrijednosti.

Konačno, analiza kulturnih vrijednosti otočnih nacionalnih parkova u Hrvatskoj i njihov utjecaj na razvoj turizma ukazuje na važnost očuvanja i promocije kulturne baštine kao resursa koji može istovremeno obogatiti turističku ponudu i zaštititi autentičnost destinacija. Samo kroz održivi pristup turizmu, koji cijeni kulturnu baštinu i osigurava njezinu zaštitu može se osigurati dugoročni razvoj otočnih nacionalnih parkova kao atraktivnih i autentičnih turističkih odredišta.

Literatura

1. Badnjak, I., Ban, B. i dr. (2021), *Parkovi Hrvatske/Parks of Croatia*, Hanza Media, Sveta Nedjelja
2. Belau, D., Paratian, R., Higgins, T., (2001), *Human resources development, employment and globalization in the hotel, catering and tourism sector*, International labour organisation, Geneva
3. Bralić, I. (2005), *Hrvatski nacionalni parkovi*, Školska knjiga, Zagreb
4. Delević, A. (2018), *Marketing kulturnog turizma – Suvremeni pogled*. Završni rad, urn:nbn:hr:137:351726, Pula
5. Dujmović, M. (2019), *Komercijalizacija kulturne baštine u turizmu*, Soc. ekol. Zagreb
6. Durbešić, P., Benović, A. (1995), *Prirodne značajke i društvena valorizacija otoka Mljeta*, Hrvatsko ekološko društvo, Državna uprava za zaštitu kulturne i prirodne Baštine, Nacionalni park Mljet, Zagreb
7. Ilić, H. (2018), *Nematerijalna baština i tradicija – sastavnice hrvatskog kulturnog identiteta*, diplomski rad, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:508513>
8. Imbrišić, H. (2022), *Utjecaj koronakrize na djelatnost nacionalnih parkova i parkova prirode u Hrvatskoj*, diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet, <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:217:889888>
9. Ištuk, M. (2016), *Hrvatska materijalna baština pod zaštitom UNESCO-a u osnovnoškolskom obrazovanju*, diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet, <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:276142>
10. Ivelja-Dalmatin, A., Njavro M., Vranješ, M., Vukelić, M. (2005), *Brijuni turistička monografija*, Vjesnik, Zagreb
11. Ivić, H. (2018), *Nematerijalna baština i tradicija – sastavnice hrvatskog kulturnog identiteta*, Sveučilište Jurja Dobrile, Pula, <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:508513>
12. Ivić, M. i sur. (2017), *Parkovi prirode*, Ministarstvo zaštite okoliša i prirode i Slobodna Dalmacija, Zagreb
13. Kesić, T. (1999), *Ponašanje potrošača*, Adeco, Zagreb
14. Kešac, M. (2021), *Održivi turizam nacionalnih parkova*, Sveučilište Jurja Dobrile, Pula, <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:248220>

15. Kovačević, B., Salaj, M., Rudež, Z. (1997/2000), *Prostorni plan nacionalnog parka „Mljet“*, Dubrovačko-neretvanska županija, Županijski zavod za prostorno uređenje, Dubrovnik
16. Kulušić, S. (2006), *Knjiga o Kornatima*, Murterski zbor, Murter
17. Marinković, V. (2020), *Socijalnogeografska klasifikacija hrvatskoga otočnoga prostora*, <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:217:857619>, Zagreb
18. Marković, M. (2017) *Geografska i kulturna obilježja hrvatskih nacionalnih parkova*, završni rad, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji, <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:111:742096>
19. Pančić Kombol, T. (2006), *Kulturno naslijeđe i turizam*, Radovi Zavoda za znanstveni rad HAZU, Rijeka
20. Peleš, P. (2009), *Turistička djelatnost u nacionalnim parkovima Hrvatske*, Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet, <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:217:108476>
21. Rabotić, B. (2013), *Selektivni oblici turizma*, Visoka turistička škola strukovnih studija, Beograd
22. Richards, G. (2002), *Od kulturnog do kreativnog turizma: europske perspektive*, Turizam. br. 50, 3, str: 229-234.
23. Serdarušić, P. (2021), *Materijalna baština Republike Hrvatske*, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku, <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:145:698157>
24. Skračić, V. (2003), *Kornati okrunjeni otoci*, Forum – Zadar
25. Šošić, T.M. (2014), *Pojam kulturne baštine – međunarodni pravni pregled*, Pravni Fakultet u Splitu, <https://hrcak.srce.hr/129107>
26. Vidaković, P. (2003), *Nacionalni parkovi i zaštićena područja u Hrvatskoj*, Fond za stipendiranje mladih za zaštitu prirode i turizam, Zagreb
27. Vrtiprah, V., (2006), *Kulturni resursi kao činitelj turističke ponude u 21. stoljeću*, Dubrovnik

Korišteni internetski izvori:

- Brijuni.hr. <https://www.np-brijuni.hr/hr> (24.05.2023.)
- Hrčak. <https://hrcak.srce.hr/> (24.05.2023.)
- Hrvatska enciklopedija. <https://www.enciklopedija.hr/> (24.05.2023.)
- Hrvatska turistička zajednica. <https://www.htz.hr/> (24.05.2023.)
- Kornati.hr. <https://www.kornati.hr/> (24.05.2023.)
- Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja RH. <https://mingor.gov.hr/o-ministarstvu-1065/djelokrug/uprava-za-zastitu-prirode-1180/zasticena-podrucja/nacionalni-parkovi/1194> (24.05.2023.)
- Ministarstvo kulture RH. <https://min-kulture.gov.hr/izdvojeno/kulturna-bastina/nepokretna-kulturna-bastina/nepokretna-kulturna-dobra-upisana-na-unesco-ovu-listu-svjetske-bastine/7244> (24.05.2023.)
- Mljet.hr. <https://np-mljet.hr/> (24.05.2023.)
- Scholar Google. <https://scholar.google.hr> (24.05.2023.)
- Unesco.org. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000132540> (24.05.2023.)
- Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_07_69_1284.html (24.05.2023.)

Popis slika

Slika 1 - Hrvatska materijalna baština pod zaštitom UNESCO-a – položaj na karti Hrvatske..	5
Slika 3 - Otok sv. Marije	15
Slika 4 - Mljetska narodna nošnja	16
Slika 5 - The Great Refresh Mljet 2023	18
<i>Slika 6 - Mljet trail 2023</i>	<i>19</i>
Slika 7 - Glavne značajke parka	20
Slika 8 - Kornatske krune.....	21
Slika 9 – Suhozid na Kornatima.....	22
Slika 10 - Utvrda Tureta i Crkva Pohoda Marijina.....	23
Slika 11 - Križevi na padini otoka Kornata	23
Slika 12 - Otočje Brijuni	27
Slika 13 - Otok Sv. Jerolima.....	27
Slika 14 - Crkva Sv. Germana	28
Slika 15 - Uvala Verige	29
Slika 16 - Donžon kula.....	29
Slika 17 - Stope dinosaura.....	31

Popis tablica

Tablica 1 - Usporedba turističkih potrošača nekada i danas	7
Tablica 2 – „Posjetitelji nacionalnih parkova u brojkama (2017.-2022.)“	10
Tablica 3 - "Zarada od prodaje ulaznica u nacionalnim parkovima od 2017. do 2021. godine"	11
Tablica 5 - Popis ronilačkih centara s kojima JU NP Kornati ima sklopljen Ugovor za organiziranje i vođenje ronilačkog posjećivanja u NP Kornati za 2022. godinu:	25

Popis grafova

Graf 1 - „Grafički prikaz kretanja broja posjetitelja u nacionalnim parkovima od 2017. do 2022. godine“	11
Graf 2 - "Grafički prikaz kretanja zarade od prodanih ulaznica u nacionalnim parkovima od 2017. do 2021. godine"	12
Graf 4 - „Grafički prikaz kretanja zarade od prodanih ulaznica u nacionalnim parkovima od 2017. do 2021. godine“	Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.